

Uluslararası AKDENİZ KONGRESİ

“Ekonomi Enerji ve Güvenlik; Yeni Fırsatlar”

SUNUŞ	1
TOPLANTININ ADI.....	3
KONU	3
YER.....	3
TARİH	3
KAPSAM.....	3
KOORDİNATÖR	5
AMAÇ.....	5
HEDEF	6
GEREKÇE	6
PROJEDE GÖREVLİ EKİP	8
KATILIMCILAR	8
HEDEF KİTLESİ.....	9
YÖNTEM	9
MEDYA.....	10
TANITIM MALZEMELERİ	10
KONGRE KİTABI	10

SUNUŞ

Afro-Avrasya ile doğrudan bağlantıları bulunan Akdeniz, tarihin en önemli medeniyet coğrafyaları ortasında yer almış ve bu medeniyetlerin oluşumunda ve birbirleriyle etkileşiminde kurucu bir rol üstlenmiştir. Üç kıtayı birleştiren Akdeniz, farklı kültür, din, dil ve siyasi düşüncelerden oluşan bir mozaik olması bakımından da önemlidir.

Genel olarak Akdeniz'i Kuzey ve Güney olarak ayırmak mümkündür. Kuzey, Avrupa Birliği'nin Akdeniz'e kıyısı olan üye ve aday ülkelerinden oluşup ekonomik yönden gelişmiş, zengin ve siyasal olarak birleşik/demokratik bir görüntü çizerken; Güney ekonomik olarak fakir, otoriter rejimler tarafından yönetilen ve çatışmalara ev sahipliği yapan bir görüntü sunmaktadır. Daha çok İslam dünyasının bir parçası olarak Arap ülkelerinden oluşan Güney ile Batılı değerleri kıstas edinen ve ağırlıklı olarak Hıristiyan ülkeleri ihtiva eden Kuzey arasındaki bu kültürel farklılıklar sonucunda güvenlik, göç ve çevre gibi ortak sorunlar gündeme gelmektedir.

1. Dünya Savaşı sırasında Bölge'nin Avrupa ülkeleri tarafından paylaşılış biçimi ve 2. Dünya Savaşı'nı müteakiben Soğuk Savaş koşullarında süper güçlerin Bölge'ye müdahale tarzları Akdeniz ülkeleri arasında doğal ve sağlıklı bir etkileşim kurulmasını engellemiştir. Bu yüzden Bölge'de normalleşme; güvenliği merkeze alan, ama sosyal ve ekonomik politikaları ihmal eden yaklaşımlar nedeniyle gecikmiştir. Bununla birlikte, Bölge'nin önemli enerji kaynaklarına sahip olması tarih boyunca birçok aktörün ilgisine ve bölgeye yönelik bir dizi inisiyatif ortaya konmasına yol açmıştır. NATO, AGİT, ABD, AB ile diğer Avrupa ve bölge ülkeleri bugüne kadar çeşitli "Akdeniz Diplomasisi" örnekleri geliştirmişlerdir.

Göç dalgaları, artan güvenlik, çevre sorunları ve Avrupa'nın enerjiye giderek artan ihtiyacı AB'nin inisiyatifinin ve Barcelona Bildirgesi'nin yolunu açmıştır. AB'nin yürütmeye çalıştığı enerji, güvenlik eksenli politikalar ve MED-EMIP (Euro-Mediterranean Energy Market Integration Project) gibi projeler, diyalog - bilgi paylaşımı yoluyla enerji, güvenlik ve işbirliği üzerinde temellenmektedir. Her alanda güvenliğin tesisi günümüzde Bölge ülkelerini karşılıklı olarak ilgilendiren en önemli problem özelliğini korumaktadır. Oysa ekonomik, sosyal ve insani koşullarda gözle görülür bir iyileşme sağlanmaksızın güvenlik ile ilgili problemlerin çözümü imkânsızdır. İstikrarsız bir Akdeniz, enerji yolları üzerindeki hâkimiyetin kaybı, radikalizmin, terörizmin ve organize suçların artması anlamına gelmekte, Avrupa'ya doğru göçün artmasını tetikleyerek Avrupa'yı siyasal dengelerin bozulması tehdidi ile karşı karşıya bırakmaktadır.

Güney Akdeniz ülkelerinden göç sonucunda, Avrupa Birliği vasıfsız işgücü için istihdam sağlanmasında yeni bir meydan okumayla karşı karşıya kalmıştır ve işsizlik gerek bölgede gerekse de Avrupa'da başa çıkılması gereken önemli sorun haline gelmiştir. Dolayısıyla güvenlik, sosyal ve ekonomik kalkınmayı gerektirmektedir; bu da coğrafi yakınlık içerisinde bulunan ülkeler arasındaki ilişkilerin adil ve

sorunsuz bir zemine oturtulması ve bölgeye yönelik enerji ve güvenlik politikalarının insani kalkınma bağlamında da ele alınması zorunluluğunu doğurmaktadır.

Öte yandan, sürdürülebilir bir güvenlik ortamı ile insani kalkınmanın karşılıklı bağımlılık içinde olduğu göz önünde tutulduğunda çok ortaklı bir barış girişimi olarak planlanan Barselona Süreci'nin şu ana dek önemli bir ilerleme sağlayamamış olması sürecin geleceği konusunda soru işaretleri uyandırmaktadır.

Bu çerçevede, TASAM tarafından projelendirilen **Uluslararası Akdeniz Kongresi**'nin amacı, bölgenin barış, demokrasi, refah, işbirliği alanı olarak güçlenmesine "Türkiye" ve "Akdeniz" merkezli kurumsal bir entelektüel zemin olarak katkı sağlamaktır.

Saygılarımla...

Süleyman ŞENSOY
TASAM Başkanı

TOPLANTININ ADI

Uluslararası Akdeniz Kongresi

“Ekonomi Enerji ve Güvenlik; Yeni Fırsatlar”

KONU

Akdeniz ile doğrudan ilgili tarafların temsilcilerinin aktif olarak bir araya geleceği, kamu kurumlarında görevli üst düzey yöneticilerin yanı sıra ilgili iş çevreleri, akademisyen ve uzmanların katılımının sağlanacağı “Uluslararası Akdeniz Kongresi” etkinliğinin düzenlenmesi.

YER

İstanbul, Türkiye

TARİH

2016

KAPSAM

Tarih boyunca Akdeniz, Doğu ve Batının buluştuğu siyasi, ekonomik, kültürel ve beşeri alışverişlerin gerçekleştiği bir kavşak noktası olmuştur. Bu özelliklerinin yanı sıra son dönemde enerji yollarının kavşak noktası olması nedeniyle de artan jeostratejik önemi, Akdeniz’i uluslararası sistemin güç merkezleri için vazgeçilmez bir bölge konumuna getirmiştir. Son dönemde Mısır, Tunus ve Libya’daki gelişmeler ise Akdeniz’in öneminin daha da artacağını ortaya koymaktadır.

Akdeniz Havzası’nda halen kıyısı bulunan 20 ülke yer almaktadır. Bunlar İspanya, Fransa, İtalya, Slovenya, Bosna-Hersek, Arnavutluk, Yunanistan, Türkiye, Suriye, Lübnan, İsrail, Filistin-Gazze Yönetimi, Mısır, Libya, Tunus, Cezayir, Fas, KKTC, Kıbrıs Rum Kesimi ve Malta’dır.

Akdeniz Havzası; stratejik önemi nedeni ile emperyal güçlerin askeri güç bulundurduğu ve kontrol altında tutmaya çalıştığı bir havza özelliği taşımaktadır. Soğuk savaş döneminde ABD kadar Sovyetler Birliği'nin de ilgi alanında olan havzanın Suriye, Mısır, Cezayir gibi bazı ülkelerinde SSCB etkisi gözlenmiştir. Akdeniz'de soğuk savaş dönemi boyunca NATO ve dolayısıyla ABD hegemonik tek güç olarak görülmüştür. Ancak AB'nin güçlenmesi ve havzadaki çıkarları doğrultusunda kendi güvenlik ve savunma kimliğini oluşturma süreci, şimdilik çok etkili olmasa da ABD'nin havzada artık tek güç olmadığını ortaya koymaktadır.

Son dönemde Ortadoğu, Kuzey Afrika ve Orta Asya petrolü ve doğal gazının Akdeniz'e çıkışı ile ilgili projeler havzanın stratejik önemini arttırırken, göç ve mülteci sorunu, uyuşturucu ticareti, etnik ve dinsel ayrıma dayalı çatışmalar havzada güvenlik ve istikrarın sağlanmasını eskiye oranla daha öncelikli hale getirmiştir.

AB bu koşullar altındaki Akdeniz Havzası'ndaki hakimiyetini kolaylaştırmak amacıyla 1995 yılında Barcelona Konferansıyla "Yeni Avrupa Akdeniz Ortaklığı" sürecini başlatmış ve bu tarihten itibaren Akdeniz Havzası'nı ekonomi, dış politika ve güvenlik açısından doğrudan ilgi alanı içine almıştır. Böylece AB ortak bir dış politika ve güvenlik stratejisi oluşturarak bölgedeki hakimiyeti için önemli bir adım atmıştır.

Türkiye, bu gelişmelerin farkında olup son dönemde bölgede konum kazanmaya yönelik olarak "**Yeni Akdeniz Vizyonu**"nu uygulamaya koymuştur. Ancak bu vizyondan beklediği sonuçları elde edebilmesi için temel stratejisi kapsamında bölgede öncülük edebileceği alanlara yönelik daha detaylı çalışmalar yapması gerekmektedir. Bu anlamda Akdeniz Havzası'nın hidrojeopolitiği ve enerji arz güvenliği konuları Türkiye'nin önüne bazı olanaklar koymaktadır.

Türkiye'nin Doğu Akdeniz için geliştirdiği su temini projeleri, bu alanda uygulayabileceği politikalar için etkili araçlar olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak bu stratejik araçlardan beklentilerin geçmişte olduğu gibi abartılmaması, tüm politikaların daha gerçekçi olarak tespiti ve birbirini tamamlayan adımlarla uygulamaya konması önem taşımaktadır.

Temel bir strateji ekseninde oluşturulacak bir Akdeniz Vizyonu, bu coğrafyada birçok avantaja sahip Türkiye'ye bölgede istediği konumu kazandırabilir. Akdeniz Havzası'nın hidrojeopolitiği ve enerji arz güvenliği konuları çatışmadan daha çok ilişkileri arttırabilmek ve işbirliği olanağı yaratmak için bir fırsat olarak değerlendirilmelidir. Zira üç kıtanın buluştuğu Akdeniz Havzası, farklı kültür ve uygarlıkların, ticari ilişkilerin, petrol ve doğalgaz kaynaklarının ve okyanuslara açılan su yollarının yer aldığı ve bu nedenle de stratejik açıdan dikkatleri üzerinde toplayan bir havzadır. Günümüzde yaşanan hızlı ekonomik ve siyasal gelişmeler ve teknolojik ilerlemeler sonucunda Akdeniz sahiline kıyası bulunan ülkeler birbirine daha çok yaklaşmıştır.

Kıyıdaş ülkeler arasında başta enerji, ticaret ve çevre olmak üzere birçok sektörde karşılıklı bağımlılık ilişkilerinin artmasıyla iki yüzyıl önce büyük bir deniz olarak görülen Akdeniz, göreceli olarak küçülmüştür. Akdeniz'i kapalı bir havza niteliğindeki bir iç deniz konumuna taşıyan bu gelişmeler, ortak bir kaderi paylaşmak durumunda olan havza ülkeleri arasındaki işbirliği arayışını da artırmıştır.

Tüm bu çerçeve içerisinde “Uluslararası Akdeniz Kongresi” projenin kapsamı, altı başlık altında sunulabilir:

1. Küresel Güvenlik ve Akdeniz Jeopolitiği ve Ekonomik Açılımlar
2. Avrupa Birliği ve “Akdeniz için Birlik”: Bilanço ve Perspektifler
3. Akdeniz Ülkelerinin İç Siyasetlerindeki Dönüşümler ve Akdeniz Güvenliği
4. Göç Sorunu ve Avrupa’nın Sosyal Güvenliği
5. Türkiye’nin Akdeniz Vizyonu ve Perspektifler
6. Akdeniz Havzasının Hidro-jeopolitiği ve Türkiye

KOORDİNATÖR

Kongre’nin koordinatörü Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi (TASAM)’dır. TASAM, stratejik araştırmaların önemini kavrayan, ülkemizin bu konudaki ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlayan özel sektör temsilcileri, bilim adamları ve araştırmacıların bir araya gelerek akademik boyutta etkinliklerde buldukları bir sivil toplum örgütlenmesidir.

TASAM’ın amacı, dünyadaki gelişmeleri takip ederek, Türkiye’nin ikili, bölgesel ve çok taraflı uluslararası ilişkilerine, tarihî, kültürel, siyasi, iktisadi, hukuki, sosyolojik ve jeopolitik yapısına; içteki siyasi, ekonomik, sosyo-kültürel problemlerine yönelik bilimsel araştırmalar, incelemeler, analizler ve değerlendirmeler yaparak, karar alıcılara gerçekçi, dinamik, yaratıcı, etkin çözümler ve karar seçenekleri üretmektir.

AMAÇ

“Uluslararası Akdeniz Kongresi” projesinin beş temel amacı vardır:

- Akdeniz’de barış ve istikrarın gelişmesine katkı sağlanması amacıyla Akdeniz’le doğrudan ilgili sektör temsilcilerinin, akademisyenlerin ve uzmanların bir araya gelerek Akdeniz’in güvenliği ile ilgili konularda görüş alışverişinde bulunmaları ve analize dayalı yorumlar geliştirmeleri,
- Küresel ve bölgesel çapta gelişmeleri birlikte izleyip diyalog ortamı oluşturarak, Akdeniz’in güvenliğiyle ilgili olası gelişmeler hakkında öngörülerde bulunmak,
- Dünya politikasında Akdeniz bölgesinin jeopolitiği ve bölgenin geleneksel ve yeni güvenlik sorunları çerçevesinde sahip olduğu güvenlik dinamikleri ve önemi irdelemek,
- Ülke yönetiminde sorumluluk sahibi karar alıcılara; yerine göre kaynağından bilgiler ve farklı açılardan yaklaşımlar ile saptanan sosyoekonomik sorunların çözümüne yönelik öneriler sunmak.

HEDEF

Yukarda belirtilen amaçlar doğrultusunda şu hedeflere ulaşılmaya çalışılacaktır:

- Akdeniz’de yeni konjonktürün analiz edilmesi ve ekonomi odaklı çok boyutlu fırsatların tartışılması.
- Kısa vadede Türk ve yabancı kamuoyu, akademik camia ve STK temsilcilerinin bir araya getirilmesi,
- Akdeniz’in kendine has güvenlik yapısının öne çıkarılması, dolayısıyla bu yapıya özel tartışma, öneri ve öngörülerin ortaya konmasının teşvik edilmesi,
- Akdeniz merkezli Bölge sorunların çözümünde Türkiye’nin ve diğer aktörlerin muhtemel rollerinin tartışılması
- Akdeniz güvenliğinin oluşturulması aşamasında Bölge devletleri ve Bölgede aktif olan diğer devlet-dışı aktörler ile çeşitli otoriteler arasındaki iletişimin güçlendirilmesi,
- İletişim artırılması yolu ile diyalog yollarının açılması veya diplomatik ilişkilerin geliştirilmesine katkıda bulunulması,
- Karar verici kurum ve kuruluşlara Akdeniz’in güvenliği konusunda kısa, orta ve uzun vadeli politika önerileri ve öngörüler sunulması,
- Akdeniz’de istikrar ve iş birliği çabalarına katkıda bulunmak,
- Muhtemel politika seçeneklerinin ortaya konması ile Türkiye’nin hareket tarzının belirlenmesine katkıda bulunmak,
- Bölgesel ve uluslararası alanda Akdeniz’e yönelik politikalar hesaba katılarak Türkiye’nin bölge politikasının ve güvenlik anlayışının tanımlanması.

GEREKÇE

Akdeniz’in iç içe geçmiş birçok sorunu barındırdığı bir gerçektir. Ancak, ne Akdeniz ne de halkları, olumsuzluklarla özdeşleştirilmiş bir imaja mahkûm edilmemelidir. Akdeniz ülkeleri, halklarından aldıkları güçle ve iç dinamiklerini seferber ederek barışçıl bir kalkınma seferberliği başlatacak potansiyele sahiptir. Bölge halklarının bir arada yaşama iradesine, devletlerin egemenlik haklarına, bireylerin temel hak ve hürriyetlerine saygı, gerek ülkeler arasında gerek ulusal ölçekte kalıcı barışın

ve huzurun temin edilmesinin ön şartıdır. Akdeniz'deki sorunların kavranmasında adil ve gerçekçi gözlemler üzerinde durulması, uzlaşmacı inisiyatifleri cesaretlendirecektir. Söz konusu çerçevede, Türkiye, yakın çevresinde bölgesel istikrar ve refahın kök salması için yapıcı katkılarını sürdürmelidir. Cepheleşen eksenlere dâhil olmadan, taraflar arasında diyalogun tesisini kolaylaştırmaya devam etmesi, tutarlı ve uzlaştırıcı politikalarıyla sağladığı uluslararası desteği en etkili biçimde değerlendirebilmesi, bölge devletlerinin ve halklarının ortak menfaatidir.

AB'nin çok önem vererek başlattığı “Avrupa - Akdeniz Ortaklığı” sürecinden beklenen faydalar sağlanamamaktadır. Bu sürecin düzgün yürütülmesinin yolu, Doğu Akdeniz'deki istikrar ve işbirliğinden geçmektedir. AB ile üyelik müzakereleri devam eden Türkiye, bu bölgede müslüman kimliğiyle siyasi, ekonomik ve kültürel manevra kabiliyeti en yüksek ülke olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle izleyeceği stratejiler ile de ilişkili olarak bu istikrarın sağlanmasında gözardı edilemeyecek ve etkili bir rol oynayabilecek yegane ülke Türkiye'dir. Ancak Türkiye'nin Yeni Akdeniz Vizyonu'ndan beklentilerinin somut kazanımlara dönüşmesi için;

- Türkiye'nin bölgede bir güç olmaya yönelik temel bir stratejisinin bulunması ve bu strateji doğrultusunda birbirini tamamlayan adımlar atarak ilerlemesi önem taşımaktadır.
- Bu temel strateji; Akdeniz Havzası'ndaki gelişmelere ayak uydurmaktan daha çok bölgede konum kazanmaya yönelik daha etkili bir strateji olmalıdır.
- Türkiye, Avrupa - Akdeniz işbirliği politikasının kendisi için önemini yadsımadan bölgede sadece bu politika kapsamında kendisini sınırlamamalıdır.
- Türkiye bölgedeki rolünü yeniden tanımlarken, AB - Akdeniz Ortaklığı içerisinde, buna yardımcı olabilecek üstünlüklerini akılcı bir politika ile kullanmalıdır.

Çıkış noktamız, artık içinde olduğumuz Akdeniz'deki süreçlerin ve bu süreçleri belirleyen aktörlerin dikkatle izlenmesi, analiz edilmesi ve anlaşılması ihtiyacıdır. Bu ihtiyaçtan bir adım ileri giderek; sadece anlama ve anlatmanın yetmeyeceği, bahsedilen süreçlerin oluşumuna ve aktörlerin bu süreçleri yönetimlerine dahil olmamız gerektiğini düşünüyoruz. Ülkemizin ve Akdeniz'in çıkarları bağlamında yeni Akdeniz'in şekillenmesinde Türkiye'nin nasıl etkili olabileceğinin ortaya konması gerektiğine inanıyoruz.

Bu perspektifte, “Uluslararası Akdeniz Kongresi”, Akdeniz coğrafyasında meydana gelen gelişmeler ışığında Bölge ülkeleri arasındaki siyasi ilişkiler, ekonomi, enerji, güvenlik işbirliği ve demokratikleşme gibi alanlarda **Akdeniz'e özgü bir bilinç alanının inşa** etmek hedefindedir.

PROJEDE GÖREVLİ EKİP

Proje Koordinatörü

Süleyman ŞENSOY, TASAM Başkanı

Proje Yürütücüsü

Muharrem Hilmi ÖZEV, TASAM

Proje Danışmanları

Büyükelçi (E) Murat BİLHAN, TASAM Başkan Yardımcısı

Büyükelçi (E) Prof. Dr. Ali Engin OBA, TASAM ve Çağ Üniversitesi

Büyükelçi (E) Ümit PAMİR, TASAM TSV 2023 Projesi Akil Kişiler Kurulu Üyesi

Büyükelçi (E) Ömür ORHUN, TASAM TSV 2023 Projesi Akil Kişiler Kurulu Üyesi

Doç. Dr. Gülden AYMAN, Marmara Üniversitesi

Projede Görevlendirilen Uzmanlar

Dr. Almagül İSİNA, TASAM

Diler ULUKAYA, TASAM

Yusuf AYDEMİR, TASAM

KATILIMCILAR

Toplantıya Akdeniz ülkelerinden:

- Devlet adamları
- Sektör Temsilcileri
- Kamu Kurumlarında Görev Yapan Üst Düzey Yöneticiler
- Toplantı Konuları ile İlgili Uzmanlar ve Akademisyenler

- Medya Mensupları

iştirak edecektir.

HEDEF KİTLESİ

- Türkiye ve Akdeniz ülkelerinin devlet adamları,
- İş Çevreleri ve Örgütleri
- Üst düzey bürokratlar,
- Akademisyenler ve uzmanlar,
- Araştırma kurumları,
- Enerji Kurumları
- Endüstriyel ve ticari kurumlar, birlikler ve odalar,
- Sivil toplum kuruluşları,
- Basın mensupları
- Konuya ilgi duyan tüm halkımız ve Akdeniz halkları

YÖNTEM

TASAM tarafından gerçekleştirilecek 3 günlük kongre (bilimsel toplantı ve etkinlikler) kapsamında Akdeniz'le doğrudan ilgili tarafların temsilcileri bir araya getirilecektir.

Her ülkeden üst düzey yöneticilerin, içerikle ilgili uzman, akademisyen ve bilim adamlarının katılımı sağlanarak katkıda bulunmaları ve istifade etmeleri için ideal bir ortam oluşturulacaktır.

Proje kapsamında düzenlenecek olan toplantı (ve etkinlikler) sona erdikten sonra, gerçekleştirilmiş olan çalışmalar daha sonra bir stratejik rapor formatında yayınlanacaktır.

Temel yaklaşım Kongre sonrasında da devam edecek esnek bir kurumsallaşma ortaya çıkarmaktır.

MEDYA

Proje kapsamındaki faaliyetlere Türkiye’deki ve diğer Akdeniz ülkelerindeki düşünce kuruluşlarının ve sektörlerin temsilcileri, akademisyenler, uzmanlar, gazete ve televizyonların genel yayın yönetmenleri / haber müdürleri ile köşe yazarları davet edilecektir. Ayrıca bu faaliyetlerin basında yer alması için tanıtım çalışmaları yapılacaktır.

TANITIM MALZEMELERİ

Projede yer alan faaliyetlerin bilgilerini içeren tanıtım malzemelerinin türleri şunlardır:

Afiş

Broşür

Davetiye

Dosya

Bloknot

Promosyon

Ayrıca katılımcı yaka kartları ile salonda perdeye yansıtılacak görseller de hazırlanacaktır.

KONGRE KİTABI

Uluslararası Akdeniz Kongresi’nde katılımcılar tarafından sunulan bildiriler ve yapılan değerlendirmelerin kalıcı hale getirilmesi amacıyla bir kitap hazırlanarak ilgili kurum ve yetkililere gönderilecektir. Hazırlanan çalışmanın yazılı bir kaynak ile ilgili taraflara aktarılması, işbirliği sürecinden daha verimli sonuçlar elde edilmesini sağlayacaktır.